

Forfatter: Kierkegaard, Søren

Titel: Kjerlighedens Gjerninger

Citation: Kierkegaard, Søren: "Kjerlighedens Gjerninger", i Kierkegaard, Søren: *Søren Kierkegaards Skrifter, Bd. 9*, Søren Kierkegaard Forskningscenteret 2004 , s. 1.
Onlineudgave fra Søren Kierkegaards Skrifter: <https://tekster.kb.dk/text/sks-kg-txt-shoot-idb633a324-1166-4f25-90d8-9907ceb490ad.pdf> (tilgået 03. maj 2024)

Anvendt udgave: Søren Kierkegaards Skrifter, Bd. 9

Ophavsret: Materialet er dedikeret til public domain. [Læs CC0-erklæringen](#)

VII

Barmhjertighed, en Kjerlighedens Gjerning, selv om den Intet kan give og Intet formaaer at gjøre

»Glemmer ikke at gjøre vel og at meddele«; – men glemmer heller ikke, at det næsten er Ubarmhjertigt denne idelige Verdslighedens Tale om Godgjørenhed og Velgjørenhed og Gavnildhed og milde Gaver og Skjenken og Skjenken. Aa, lad Avissskrivere og Rodemestere og Stodderkonger tale om Gavnildhed og tælle og tælle; men lad os aldrig overhøre, at Christendommen *væsentligen* taler om Barmhjertighed, at Christendommen sidst af Alt vilde forskyldte den Ubarmhjertighed, som var Armod og Elendighed ikke blot trængende til Penge o. s. v., men tillige udelukket fra det Høieste, fra at kunne øve Barmhjertighed, fordi den jo er udelukket fra at kunne være gavmild, godgjørende, velgjørende. Men man præker og præker geistligt-verdsligt og verdsligt-geistligt om Gavnildhed, Godgjørenhed – men glemmer, selv i Prædikeforedraget, Barmhjertighed. Dette er, christeligt forstaaet, en Uanstændighed. Den Fattige, som sidder i Kirken, maa sukke; og hvorfor maa han sukke? Mon for at hans Suk kunde med Præstens Prædiken hjælpe til at faae den Riges Pung lukket op? O, nei, han maa sukke, han maa i bibelsk Forstand »sukke mod« Præsten, at der, just naar man er saa ivrig for at hjælpe ham, gjøres meest Uret mod ham. Vee Den, som opæder Enkers og Faderløses Arv, men vee ogsaa den Prædiker, som fortier Barmhjertighed for at tale om Gavnildhed. Prædikes skulde der vel ene og alene om Barmhjertighed. Veed Du at tale tilgavns *derom*, saa skal det følge af sig selv og komme af sig selv med Gavnildheden, i Forhold til som den Enkelte formaaer det. Men betænk dette, at, hvis et Menneske ved at tale om Gavnildhed skaffede Penge, Penge, Penge tilveie, betænk dette, at han ved at fortie Barmhjertighed handlede ubarmhjertigt mod den Fattige og Elendige, hvem han dog skaffede Lindring ved Hjælp af den rige Gavnildheds Penge. Betænk dette, at hvis Armod og Elendighed forstyrre os med deres Bønner, saa kunne vi jo see at faae det afhjulpet ved Gavnildhed, men betænk, at det var langt forfærdeligere om vi nødsagede Armod og Elendighed til ved at sukke mod os til Gud, som Skriften siger, at »forhindre vore Bønner« (1 Pet. 3, 7), fordi vi himmelraabende forfordeelte Armoden og Elendigheden ved ikke at tale om, at *den* kan øve Barmhjertighed.

Dette ville vi nu fastholde i denne Tale om Barmhjertighed, og vel vogte os for at forvexle Barmhjertighed med hvad der er knyttet til udvortes Betingelser, hvad altsaa Kjerligheden som saadan ikke har i sin Magt, medens den sandeligen har Barmhjertighed i sin Magt, lige saa vist, som Kjerlighed netop har et Hjerte i sin Barm. Fordi man har et Hjerte i Barmen, deraf følger ikke, at man har Penge i Lommen, men det Første er dog nok det Vigtigste, og dog vel det Afgjørende i Henseende til Barmhjertigheden. Og sandeligen, hvis En ikke havde Penge, men han forstod ved at tale om Barmhjertighed ret at opmuntre og begeistre den Fattige, den Elendige: mon han da ikke havde gjort lige saa meget som Den, der tilkaster Armoden nogle Penge, eller præker milde Gaver af den Riges Lomme!

Saa ville vi da betragte:

Barmhjertighed, en Kjerlighedens Gjerning, selv om den Intet har at give og Intet formaaer at gjøre.

Vi ville efter den os forundte Evne søge at gjøre det saa indlysende som muligt, saa tillokkende som muligt, lægge det den Fattige saa nær som muligt, hvilken Trøst han har i, at kunne være barmhjertig. Dette ville vi tale om ved at skaffe en Deel verdslige Sandsebedrag bort. Men ved hvad vi tale ville vi tillige, det er vort Ønske, bidrage Noget, forsaavidt det er fornødent, til om muligt at gjøre Den, der kan være gavmild og godgjørende, saaledes beskæmmet, som det er Gud velbehageligt, saaledes helligt rødmende i Undseelse, som det sømmer sig en Christen, saaledes villig til at give og dog saaledes uvillig til at gjøre den Tilstaaelse, at det er Almisse, som Den er det, der vender sit Aasyn bort, for ikke at have den Skam, at *Andre* skulle see, at han har Ære deraf, eller som Den er det, hvis Venstre virkeligen ikke veed hvad den Høire gjør.

Barmhjertighed har Intet at give. Det følger af sig selv, at har den Barmhjertige Noget at give, saa giver han det heller end gjerne. Men det er ikke dette vi ville samle Opmærksomheden paa, men paa, at man kan

være barmhjertig uden at have det Mindste at give. Og dette er af stor Vigtighed, da jo dog vel det at kunne være barmhjertig er en langt større Fuldkommenhed end det at have Penge og altsaa at kunne give.

Dersom hiin gjennem atten Aarhundreder bekjendte Mand, den barmhjertige Samaritan, dersom han ikke var kommen ridende, men gaaende paa Veien fra Jericho til Jerusalem, hvor han saae den Ulykkelige ligge, dersom han Intet havde ført med sig, hvormed han kunde forbinde hans Saar; dersom han da havde løftet den Ulykkelige op, lagt ham paa sine Skuldre, baaret ham til nærmeste Herberge, hvor Verten imidlertid hverken vilde modtage ham eller den Ulykkelige, da Samaritanen ikke eiede en Hviid, og forgjebes bad og besvoer denne Haardhertede, dog at være barmhjertig, siden det var om et Menneskes Liv at gjøre: havde han derfor ikke dog nei, Fortællingen er end ikke ude – altsaa, dersom nu Samaritanen, langt fra at tabe Taalmodigheden herover atter havde forføiet sig bort bærende den Ulykkelige, havde søgt et blødere Leie for den Saarede, sat sig ved hans Side, gjort Alt hvad han formaade for at standse Blodtabet – men den Ulykkelige døde mellem hans Hænder: havde han derfor ikke været lige saa barmhjertig, nok saa barmhjertig som hiin barmhjertige Samaritan, eller er der Noget at indvende mod at kalde dette Fortællingen om den barmhjertige Samaritan? – Tag Fortællingen om hiin Qvinde, der lagde de to Penninge i Tempelkisten, men lad os digte en lille Forandring. De to Penninge, det var for hende en stor Sum, som hun ikke saadan havde faaet paa een Gang. Hun havde længe sparet for at faae dem sparet sammen; og derpaa havde hun gjemt dem indsvøbt i en lille Klud, for at bringe dem, naar hun selv gik op til Templet. Dog en Bedrager havde mærket, hun eiede disse Penge, havde fralistet hende dem og lagt en ganske lignende Klud isteden, hvori der Intet var – hvad Enken ikke vidste. Hun gik da altsaa op til Templet, lagde, som hun meente, de to Penninge, det vil sige Intet i Tempelkisten: mon ikke Christus alligevel vilde have sagt hvad han sagde om hende, »at hun gav mere end alle de Rige«!

Dog en Barmhjertighed uden Penge, hvad har den at betyde? Ja, tilsidst kommer vel Gavmildhedens og Godgjørenhedens verdslige Frækhed saavidt, at den endog udleer en Barmhjertighed, der Intet eier! Thi allerede dette er da uretfærdigt og oprørende nok, en denne jordiske Tilværelses Ubarmhjertighed, at naar den Fattige giver sin sidste Skilling, og saa den Rige kommer og giver de hundrede Rigsbankdaler, at saa Alle see paa de hundrede Rigsbankdaler, det er, at saa den Rige med sin Gave ganske fordunkler den Fattiges – Barmhjertighed. Men hvilken Afsindighed, dersom det dog er sandt, hvad Christus siger, at den Fattige gav **meest**, hvilken Afsindighed: at Den, der giver mindre (den Rige – og den store Sum) fordunkler Den, der giver mere (den Fattige – og den lille Skjerv), ja endog fordunkler Den, som giver meest! Dog det forstaaer sig, det siger Verden ikke; den siger, at den Rige gav mest, og hvorfor siger Verden det? Fordi Verden kun forstaaer sig paa Penge – og Christus kun paa Barmhjertighed. Og just fordi Christus ene forstod sig paa Barmhjertighed, derfor er han saa nøieregnende med, at det kun var to Penninge, Enken gav; og just derfor vilde han sige, at der end ikke behøvedes saa meget, eller, at En kunde give endnu mindre og dog ved at give det endnu Mindre give end mere. Forunderlige Regnestykke, eller rettere forunderlige Art af Regning, den findes ikke anført i nogen Regnebog. Der bruges et mærkeligt Udtryk om denne Enke, at »hun gav af sin Armod«. Men voxer Gavens Størrelse i Forhold til Armodens Størrelse, altsaa omvendt af hvad Verden mener (at Gavens Størrelse staaer i Forhold til Rigdommen), saa giver jo Den, der er endnu fattigere end hiin Enke, ved at give een Penning af sin Armod endnu mere end hiin Enke, som dog i Sammenligning med alle de Rige gav mest. Ja, Verden maa dette rigtignok synes den kjedsommeligste Art af Regning, hvor een Penning kan blive saa betydelig, blive den betydeligste Gave. Verden og Verdens Gavmildhed vil saa gjerne have med store Summer at gjøre, der forbauser; og een Penning forbauser rigtignok ikke – saa lidet som Barmhjertighed er af de glimrende Dyder. Evigt forstaaet derimod er denne Art af Regning den eneste sande, som kun læres af Evigheden, og ved at forsage Verdslighedens og Timelighedens Sandsebedrag. Thi Evigheden har det skarpeste Øie for og den meest udviklede Forstand paa Barmhjertighed, men slet ingen Forstand paa Penge, saa lidet som Evigheden er i Pengeforlegenhed, eller har, efter Ordet, det Mindste at bruge Penge til. Ja, dette er baade til at lee og til at græde over! Det vilde unegteligt være en fortræffelig Latterens Opfindelse at tænke sig Evigheden i Pengeforlegenhed: o, men lad os saa græde lidt over, at Timeligheden saa aldeles har forglemt Evigheden, og forglemt, at evigt er Penge mindre end Intet. Ak, Mangen mener, at det Evige er en Indbildning, Penge det Virkelige: og just Penge er i Evighedens og i Sandhedens Forstand en Indbildning! Tænk Dig Evigheden, hvorledes Du vil; tilstaa kun, at der dog er meget Timeligt af hvad Du har seet i Timeligheden, Du ønskede at gjenfinde i Evigheden, at Du ønskede, atter at see Træerne og Blomsterne og Stjernerne, atter at høre Fuglesangen og Bækkens Rislen: men kunde det falde Dig ind, at der skulde være Penge i Evigheden? Nei, saa var jo Himmerige selv igjen blevet et Elendighedens Land; og derfor kan dette umuligt falde Dig ind, lige saa umuligt, som det kan falde Den, der mener, at Penge er det Virkelige, ind, at der er en Evighed! Der er af Alt, hvad Du har seet, Intet, Du kan være saa vis paa, aldrig skal komme ind i Himmelen som: Penge. Og derimod er der Intet, der er Himmelen saa vis som Barmhjertighed! Saa Du seer, at Barmhjertighed uendeligt staaer i intet Forhold til Penge!

Dog Penge, Penge, Penge! Hiin fremmede Fyrste skal, da han vendte det mægtige Rom Ryggen, have sagt »her ligger en By, som er tilfals, og blot venter paa en Kjøber«: o, hvor ofte har man ikke kunnet være fristet til mismodigt at vende hele Tilværelsen Ryggen med disse Ord »her ligger en Verden, som er tilfals og blot venter paa en Kjøber« – forsaavidt man da ikke vil sige, at Djævelen allerede har kjøbt den! – Hvad er Livets Alvor? Har Du i Sandhed forelagt Dig dette alvorlige Spørgsmaal, saa erindre, hvorledes Du har besvaret Dig det; eller lad mig erindre Dig om, hvorledes Du besvarede Dig det. Alvor er et Menneskes Guds-Forhold;

overalt hvor Tanken om Gud er med i hvad et Menneske gjør, tænker, siger, der er Alvor, i Det er der Alvor. Men Penge er Verdens Gud, derfor mener den, at Alt, hvad der har med Penge at gjøre eller har Forhold til Penge, er Alvor. See, hiin ædle eenfoldige Vise i Oldtiden, han vilde ikke tage Penge for sin Underviisning, og Apostelen Paulus arbeidede hellere med egne Hænder end at besmitte Evangeliet og nedværdige sin apostoliske Tjeneste og forfalske Ordets Forkyndelse ved at tage Penge derfor. Hvad dømmes Verden om Sligt? Ja, lad os ikke taabeligt spørge, hvad Verden dømmes om hiin ædle Eenfoldige og om den hellige Apostel, thi det har Verden nu lært udenad at holde en Slags Lovtale over dem. Men hvis En samtidigt, nu i dette Øieblik vilde gjøre som hine Tvende, hvad dømmes saa Samtiden? Den dømmes, at det er Særhed, at det er Overspændthed, den dømmes, at et saadant Menneske »mangler Alvor«. Thi at tjene Penge det er Alvor; at tjene mange Penge, om det saa var ved at sælge Mennesker, det er Alvor; at tjene mange Penge ved foragtelig Bagvaskelse, det er Alvor. At forkynde noget Sandt – naar man da tillige tjener mange Penge (thi at det er det Sande, kommer det ikke an paa, men paa, at man tjener Penge), det er Alvor. Thi Penge, Penge, det er Alvor. Saaledes opdrages vi, fra den tidligste Barndom, tugtede til den ugudelige Penge-Dyrkelse. Lad mig anføre et Exempel, det første det bedste blandt de tusinde og tusinde – thi ikke er der foran den Baad, som arbejder sig gennem en Sildestime, flere Sild, end der i Virkeligheden er Exempler paa Opdragelse i Penge-Dyrkelsen. Tænk Dig et Huus, hvor der fra Familiens Hoved er udgaaet den Befaling, at Alle den næste Dag (det er altsaa en Søndag) forenede skulle gaae i Kirke. Men hvad skeer? Søndag-Morgen, da det er ved Tiden, findes Pigebørnene ikke at være færdige med deres Paaklædning. Hvad siger saa Faderen, den – alvorlige Fader, der alvorligt opdrager sine Børn til at dyrke Penge? Ja, han siger naturligviis Intet, eller saa godt som Intet, thi her er der ingen Anledning til en Formaning eller en Irettesættelse; han siger vel, »naar Pigebørnene ikke ere færdige, saa maae de blive hjemme, saa er der ikke videre i det«. Men tænk Dig, tænk Dig det Forfærdelige, at det var i Theatret Pigebørnene skulde have været, og de vare ikke blevne færdige til den bestemte Tid, tænk Dig hvorledes saa denne – alvorlige Fader vil tage paa, og hvorfor? Fordi man der har spildt de mange Penge – hvorimod man jo ved at blive hjemme i Søndags endog sparede Tavlepengene. Nu vil Pigebørnene faae en stræng – alvorlig, faderlig Irettesættelse; nu er det en Brøde, en stor Synd ikke at være bleven færdig – og derfor maa denne alvorlige Fader, som med Alvor opdrager sine Børn, han maa for en anden Gangs Skyld ikke lade dette gaae ustraffet hen. Thi at det er en Uorden fra Pigebørnenes Side, det er det Mindste af det – saa var jo ogsaa Skylden lige saa stor i Søndags, nei, det Alvorlige er, at de Penge ere tabte. See, det kalder man at være Fader, det kalder man at have faderlig Værdighed og at gjøre forsvarlig Brug af sin faderlige Værdighed, det kalder man at opdrage! Nu, det er jo ogsaa at opdrage, kun opdrager man ikke Mennesker paa den Maade, vel derimod Daarer og Umennesker!

Men naar man har denne Forestilling om Penge, hvad Forestilling kan man saa have om den Barmhjertighed, som er uden Penge? En saadan Barmhjertighed maa ansees for en Art Galskab, en Indbildning. Men saa maa jo ogsaa Evigheden og Christendommen ansees for en Art Galskab, en Indbildning! En hedensk Keiser skal have sagt, at man ikke skulde lugte til Penge! Christendommen lærer derimod ret at lugte til Pengene. Den lærer, at Penge i sig selv lugter ilde. Derfor maa der, som altid for at fordrive Stank, noget stærkt Vellugtende til. Hav Barmhjertighed: saa lader det sig gjøre med at give Penge; uden den lugter Penge ilde. See, dette kan en Stodder ogsaa sige, og han burde blive ligesaa uddødelig ved sit Udsagn som hiin Keiser – og Pengemand. Barmhjertigheden er det stærkt Vellugtende. Er Bønnen Læbernes Offer og Gud velbehageligt, saa er Barmhjertighed ret egentligen Hjertets Offer, og er, som Skriften siger, en sød Lugt i Guds Næse. O, glem det dog aldrig, naar Du tænker Gud, at han ikke har den ringeste Forstand paa Penge.

M. T., dersom Du var en Taler, hvilken Opgave vilde Du vælge: enten den, at tale til de Rige om at øve Gavmildhed, eller den, at tale til de Fattige om at øve Barmhjertighed; jeg veed nok, hvad jeg vælger, eller rettere jeg har jo valgt – dersom jeg blot er Taler. O, der er noget saa ubeskriveligt Forsonende i at tale til den Fattige om at øve Barmhjertighed. Og hvor fornødent det er, om ikke for den Fattiges Skyld, saa for Din egen Skyld, det kan Du let forvise Dig om. Thi forsøg det kun, Du skal see Forestillingen vil i eet væk vende sig om for Dig, som kunde det ikke hjælpe, at tale til de Fattige om Barmhjertighed, da de jo dog Intet have at give, og man derfor maa tale til de Rige om Barmhjertighed mod de Fattige. Saaledes er den Fattige trængende i sin Armod, og da igjen forladt af Verdens Forestilling om, at han kunde øve Barmhjertighed, altsaa udpegen, priisgiven som Barmhjertighedens ynkelige Gjenstand, der i det Høieste kan bukke og takke – naar den Rige er saa god at øve Barmhjertighed. Barmhjertige Gud, hvilken Ubarmhjertighed!

Saa henvender Talen sig da til Dig, Du Fattige og Elendige! O, vær barmhjertig! Bevar dette Hjerte i Din Barm, som, trods Armod og Elendighed, dog har Deeltagelse med Andres Elendighed, dette Hjerte, der for Gud har Frimodighed til at vide, at man kan være barmhjertig, ja, at man da netop kan være i høieste Grad, i udmærket og fortrinlig Forstand barmhjertig, naar man Intet har at give. »O, vær barmhjertig!« Ja, see her er det igjen, hvo tænker ikke strax her uvilkaarligt paa den Fattiges, paa Tiggerens Tilraab til den Rige »vær barmhjertig« – hvor forkeert end denne Sprogbrug er, da det er Gavmildheden, der anraabes. Og derfor tale vi Sproget rigtigere, vi, som sige til den Fattige, til den Fattigste af Alle: o, vær barmhjertig! Lad endeligen denne jordiske Tilværelses misundelige Smaalighed ikke fordærve Dig saaledes, at Du kunde glemme, at Du kan være barmhjertig, fordærve Dig saaledes, at en falsk Undseelse qualte det Bedste i Dig. En falsk Undseelse – ja, thi den sande den kommer først, o, at den altid kom, men i ethvert Tilfælde den burde komme med Pengene; thi faaer Du Penge, og Du altsaa kan give, da, først da, har Du Noget at være

undseelig ved. Vær barmhjertig, vær barmhjertig mod den Rige! Husk paa, det har Du i Din Magt, medens han har Pengene. Misbrug da ikke denne Magt; vær ikke ubarmhjertig nok til at anraabe Himlens Straf over hans Ubarmhjertighed. Ja, vi vide det vel, en Fattigs Suk til Gud, naar det anlager den Rige, hvad bryder Verden sig derom, dette henveirede Suk, dette overhørte Ord er jo det Lige gyldigste af Alt: men dog, dog, skjøndt ikke ubekjendt, som jeg er, med Høirøstethedens Skrigen – jeg blæser Sligt bort, dersom blot ingen Fattig med Føie skulde kunne i Løndom anklage mig for Gud. O, vær barmhjertig! Hvis den Rige er knap og kneben, eller selv om han ikke just er kneben paa Pengene, dog saa ordknap og frastødende: da være Du riig paa Barmhjertighed! Thi Barmhjertighed gjør Under, gjør de to Penninge til en stor Sum, naar den fattige Enke giver dem, gjør den knappe Gave til en større Sum, naar den Fattige barmhjertigt ikke gaaer i Rette med den Rige, gjør den vrantne Giver mindre skyldig, naar den Fattige barmhjertigt skjuler derover. O, hvor Mangen har ikke Penge gjort ubarmhjertig – skal Penge ogsaa have den Magt at gjøre dem ubarmhjertige, som ingen Penge have: saa har Pengenes Magt jo ganske seiret. Men har Pengenes Magt ganske seiret, saa er ogsaa Barmhjertigheden ganske afskaffet.

Barmhjertighed formaaer Intet at gjøre.

De hellige Fortællinger have blandt Andet ogsaa dette Mærkelige, at de i al deres Simpelhed dog bestandigt faae sagt Alt hvad der skal siges. Saaledes er det ogsaa Tilfældet med Evangeliet om den rige og den fattige Mand. Hverken Lazarus's Elendighed eller den Riges Overdaadighed er videre udpenslet og skildret; dog er der eet Træk føiet til, som er vel værd at paaagte. Der fortælles, at Lazarus var lagt ved den Riges Dør fuld af Saar, men Hundene kom og slikkede hans Saar. Hvad er det, der skal fremstilles i den rige Mand? Ubarmhjertighed eller nøiagtigere umenneskelig Ubarmhjertighed. For at belyse Ubarmhjertighed kan man dertil bruge et barmhjertigt Menneske, som stilles ved Siden. Saaledes er det gjort i Fortællingen om den barmhjertige Samaritan, der ved Modsætningen belyser Leviten og Præsten. Men den rige Mand var umenneskelig, derfor tager Evangeliet Hundene til Hjælp. Hvilken Modsætning! Vi ville nu ikke overdrive og sige, at en Hund kan være barmhjertig; men i Modsætning til den rige Mand er det dog, som var Hundene barmhjertige. Og dette er det Rystende, at da Mennesket havde opgivet Barmhjertighed, saa maatte Hundene til at være barmhjertige. – Men der ligger tillige noget Andet i denne Sammenstilling mellem den rige Mand og Hundene. Den rige Mand havde det rigeligt nok i sin Magt at kunne gjøre Noget for Lazarus, Hundene formaaede Intet at gjøre; og dog er det som vare Hundene barmhjertige.

See, dette er just hvad vi tale om i denne Overveielse. Det følger naturligt af sig selv, at kan den Barmhjertige gjøre Noget, saa gjør han det heller end gjerne. Men det er ikke dette, vi ville samle Opmærksomheden paa, men paa, at man kan være barmhjertig, uden at kunne gjøre det Mindste. Og dette er af stor Vigtighed, da dog vel det at kunne være barmhjertig er en langt større Fuldkommenhed, end det at kunne gjøre Noget.

Sæt, det var ikke eet Menneske, der reiste fra Jericho til Jerusalem, men der var to, og de bleve begge overfaldne af Røvere, lemlæstede, og der kom ingen Reisende forbi – sæt da, at den Ene af dem intet Andet vidste end at vaande sig, medens den Anden glemte og overvandt sin egen Lidelse for at tale milde og venlige Ord, eller, hvad der da var forbundet med stor Smerte, slæbte sig hen til et lille Vand for at skaffe den Anden en Lædskedrik; eller sæt, at de begge vare Mælet berøvede, men den Ene af dem i sin tause Bøn sukkede til Gud ogsaa for den Anden: var han saa ikke barmhjertig? – Naar man har hugget mine Hænder af, saa kan jeg ikke spille paa Cither, og naar man har hugget mine Been af, saa kan jeg ikke dandse; og naar jeg ligger lemlæstet ved Bredden, saa kan jeg ikke kaste mig i Havet for at redde et andet Menneskes Liv; og naar jeg selv ligger med knækket Arm eller Been, saa kan jeg ikke styrte mig ind i Luerne for at frelse Andres Liv: men barmhjertig kan jeg alligevel være.

Ofte har jeg tænkt over, hvorledes en Kunstner maatte fremstille Barmhjertighed; men jeg har forvisset mig om, at det ikke lader sig gjøre. Saa snart en Kunstner skal gjøre det, bliver det tvivlsomt, om det er Barmhjertighed eller det er noget Andet. Barmhjertigheden viser sig bestemt, naar den Fattige giver den halve Skilling og dog al sin Eiendom, naar den Hjælpeløse Intet formaaer at gjøre og dog er barmhjertig. Men Kunsten vil helst fremstille Gaven, altsaa Gavmildhed, og vil helst fremstille, hvad der tager sig malerisk bedst ud, den store Bedrift. Forsøg at male dette: en fattig Kone, som giver en anden det eneste Brød hun eier – og Du seer vel let, at det Vigtigste kan Du ikke udtrykke; Du kan udtrykke, at det er eet Brød, men ikke, at det er det eneste, hun eier. Det danske Folk er velbekjendt med Farerne paa Søen. Man har et Stykke, der forestiller en kjæk Sømand, hvem det skyldes, at nu Lodsens Baad saa ofte frelser Menneskeliv. Hans Billede er aftegnet, og underneden paa den ene Side et Vrag, paa den anden Side en Lodsbaad. See, dette lader sig male. Og det er jo herligt, som en frelsende Engel at styre gennem Bølgerne og at gjøre det kjækt, modigt, om man saa vil, ogsaa barmhjertigt. O, men har Du aldrig seet, saa har Du dog tænkt Dig den Elendighed eller deres Elendighed, som maaskee fra Barn af eller senere i Livet ere saa ulykkeligt skjendede, saa ilde medtagne, at de Intet, Intet formaae at gjøre, maaskee neppe engang formaae med ret tydelige Ord at kunne yttre Deeltagelsen: skulde vi nu ubarmhjertigt føie denne nye Grusomhed til al deres Elendighed, at negte dem at kunne være barmhjertige – fordi det vistnok ikke lader sig fremstille, da en Saadan ikke godt kunde fremstilles uden som Gjenstand for Barmhjertighed! Og dog er det jo vist, at netop en Saadans Barmhjertighed er den skjønneste og den sandeste, og har eet Værd mere, at han ikke er sløvet i sin egen Lidelse og saaledes har tabt Deeltagelsen for Andres.

Tænk Dig en Enke i Armod; hun har kun een eneste Datter, men denne Datter har Naturen stedmoderligen negtet næsten enhver Gave til at kunne lindre Moderens Kaar – tænk Dig denne ulykkelige Pige, der sukker under den tunge Byrde, at hun dog i Forhold til hvad Smule Evne hende er forundt er udtømmelig i Opfindsomhed for at gjøre den Smule, det Intet hun formaaer til at lindre Moderens Liv. See, det er Barmhertighed! Ingen Rigmand skal ødsle de tusinde Rigsbankdaler for at lade en Kunstner male det; thi det kan ikke males. Men hver Gang den fornemme Beskytter, som er Moderens Hjelper, kommer til dem, saa staaer den stakkels Pige beskæmmet; thi »han«, han kan gjøre saa meget, – hans Barmhertighed fordunkler Pigens! Aa, ja, i Verdens Øine, maaskee endog i en Kunstners og en Kunstkjenders Øine.

Saa henvender Talen sig da til Dig, Du Elendige, som slet Intet kan gjøre: glem ikke at være barmhertig! Vær barmhertig; denne Trøst, at Du kan være det, end sige den Trøst, at Du er det, er langt større, end hvis jeg kunde indestaae Dig for, at den Mægtigste vil vise Dig Barmhertighed. Vær barmhertig mod os Lykkeligere! Dit kummerfulde Liv er som en farlig Indvending mod den kjerlige Styrelse, Du har det derfor i Din Magt at ængste os Andre; saa vær barmhertig! Sandeligen, hvor megen Barmhertighed er der ikke mod de Mægtige og Lykkelige viist af en saadan Ulykkelig! Hvad er vel meest barmhertigt, enten mægtigt at afhjælpe Andres Nød, eller ved at lide stille og taalmodigt barmhertigt at vogte paa, at man ikke forstyrrer Andres Glæde og Lykke! Hvo af disse To elskede meest: den Lykkelige, der har Deeltagelse med Andres Lidelse, eller den Ulykkelige, der har sand Deeltagelse med Andres Glæde og Lykke!

»Men Hovedsagen er det dog, at Nøden paa enhver Maade bliver afhjulpen, og at der om muligt bliver gjort Alt for at afhjælpe al Nød.« Saaledes taler Timeligheden, velmenende, og kan nu engang ikke tale anderledes. Evigheden derimod siger: der er kun een Fare, den, at der ikke bliver øvet Barmhertighed; selv om al Nød blev afhjulpen, er det dog derfor ikke afgjort, at det skete ved Barmhertighed, og hvis dette ikke var Tilfældet, var denne Elendighed, at der slet ikke blev øvet Barmhertighed, større end al timelig Nød.

Tingen er, Verden forstaaer ikke Evigheden. Timeligheden har en timelig og forsaavidt en travl Forestilling om Nøden, og tillige en sandselig Forestilling om Gavens Størrelse og om det at kunne gjøre Noget for at afhjælpe Nøden. »Den Fattige, den Elendige kunde jo døe – altsaa er det det Vigtigste, at der hjælpes.« Nei, svarer Evigheden, det Vigtigste er, at der øves Barmhertighed, eller at Hjælpen er Barmhertighedens Hjælp. »Skaf os Pengene, skaf os Hospitalerne, det er det Vigtigste!« Nei, siger Evigheden, det Vigtigste er Barmhertigheden. At et Menneske døer, er da evigt forstaaet ingen Ulykke, men vel, at der ikke blev øvet Barmhertighed. Der staaer ogsaa, mærkeligt nok, under hiint Stykke, som paa den ene Side forestiller et Vrag og paa den anden en Lodsbaad, staaer der: Armod – og voldsom Død; Velstand – og naturlig Død: altsaa Død paa begge Sider. Og Evigheden holder det urokeligt fast, at Barmhertigheden er det Vigtigste. Ingen Tænker kan være saa haardnakket, som Evigheden er det i Forhold til sin Tanke, ingen Tænker er saa rolig, saa uforstyrret af Øieblikkets Skynden og Øieblikkets Fare, der synes at indskærpe, at det dog er det Vigtigste, at der paa enhver Maade bliver ydet Hjælp, ingen Tænker er saa rolig, saa uforstyrret, som Evigheden. Og ingen Tænker er saa sikker paa, at Menneskene dog tilsidst maae give Kjøb og tænke hans Tanke, som Evigheden er det, thi siger den: bliv kun, vi tales ved i Evigheden, og der tales vi ved ene og alene om Barmhertigheden, og ene og alene om den Forskjel: barmhertig – ikke-barmhertig. O, at jeg kunde fremstille det Ansigt, Evigheden vil sætte op, naar den Rige paa Spørgsmaalet, om han har været barmhertig, svarer: jeg har givet hundrede Tusinde til de Fattige. Thi Evigheden vil see paa ham, forundret, som Den, der ikke kan faae det i sit Hoved, hvad det er han taler om; og da vil den atter forelægge ham Spørgsmaalet: har Du været barmhertig. Tænk Dig, at en Mand gik ud til et Bjerg for at tale med det om sine Anliggender, eller at En indlod sig med Vinden om sine Bedrifter: mere vil Evigheden ikke forstaae af, hvad den Rige taler om de hundrede Tusinde, og af hvad den Mægtige taler om at have gjort Alt.

Er det Barmhertighed at give hundrede Tusinde til de Fattige? Nei. Er det Barmhertighed at give den halve Skilling til den Fattige? Nei. Barmhertighed er: **hvorledes** det gives. Men saa er jo de hundrede Tusinde og den halve Skilling, de ere det Ligealdige, det er, jeg kan lige saa godt see Barmhertigheden i det ene som i det andet, det er, Barmhertigheden kan være og kan være fuldt saa vel aabenbar i den halve Skilling, som i de hundrede Tusinde, der gives. Men kan jeg lige saa godt see Barmhertigheden i den halve Skilling, som i de hundrede Tusinde, saa kan jeg egentligen bedst see den i den halve Skilling; thi de hundrede Tusinde have en tilfældig Betydelighed, der saa let drager den sandselige Opmærksomhed paa sig, og derved forstyrrer mig i at see Barmhertigheden. Er det Barmhertighed, naar Den, der kan gjøre Alt, gjør Alt for den Elendige? Nei. Er det Barmhertighed, naar Den, der saa godt som Intet kan gjøre, gjør dette Intet for den Elendige? Nei. Barmhertighed er: **hvorledes** dette Alt og dette Intet gjøres. Men saa kan jeg jo lige godt see Barmhertigheden i dette Alt og i dette Intet; og naar saa er, kan jeg egentligen bedst see den i dette Intet; thi det at kunne gjøre Alt er en glimrende Udvorteshed, der har en tilfældig Art Betydelighed, som dog virker stærkt paa det Sandselige i mig, let drager Opmærksomheden paa sig og forstyrrer mig i at see Barmhertigheden.

Lad mig atter og atter oplyse dette. Dersom Du ønskede at iagttage de Bevægelser, de Kredse, som en Steen frembringer og danner, naar den kastes i Vandet: vilde Du saa reise til hine fjerne Lande, hvor det mægtige Vandfald styrter sig brusende ned, og der kaste Stenen ud, eller vilde Du kaste den ud i det oprørte Hav? Nei, det vilde Du ikke. Thi uagtet Stenen vilde frembringe Bevægelser og danne Kredse her som overalt, saa var Du forstyrret i ret at see dem. Du vilde vel derfor lige modsat søge et lille stille Vand, jo

mindre næsten jo bedre, kaste Stenen ud, og nu uforstyrret af alt Uvedkommende ret samle Din Opmærksomhed paa at iagttage Bevægelserne. – Hvad forstaaer Du ved et betydeligt Menneske? Dog vel et Menneske, som har betydeligt indre Værd? Dersom det nu er Din Alvor ret at ville fortabe Dig i Betragtningen af en Saadan, kunde Du da ønske, at see ham omgivet af en uhyre Rigdom, eller udstyret med Stjerner og Baand; eller vilde Du ikke mene, at dette netop forstyrrede Dig i ganske at samle Dit Sind paa at beskue hans betydelige Indre. Saaledes med Barmhjertigheden. Barmhjertigheden er det sande *Betydelige*, men de hundrede Tusinde eller det verdsligt at gjøre Alt er den *betydelige* Gave, den *betydelige* Hjælp. Men det ene Betydelige er jo Det, som der skal sees *paa*, det andet Betydelige, Det, som der skal sees *bortfra*. Og af Mistillid til Dig selv ønsker Du nu *Det* borte, som Du dog skal see bortfra – ak, medens Verden mener meget lettere at kunne blive opmærksom paa Barmhjertigheden, naar den giver de hundrede Tusinde, end naar den giver den halve Skilling, altsaa mener lettest at blive opmærksom paa Barmhjertigheden ved at see paa *Det*, som der skal sees bortfra, hvis man ret skal see Barmhjertigheden.

Dog lad os ikke glemme, at Barmhjertigheden kan sees i begge Tilfælde, i den halve Skilling og i de hundrede Tusinde, i det Alt, som den Mægtige gjør, og i det Intet, som den Elendige gjør. Men selv om det er givet, at Barmhjertigheden er tilstede, Du vil dog let forvise Dig om, at jo større, jo mere forbausende Gaven er, jo vidunderligere Hjælpen er, desto mere er der Noget, som vil hindre Dig i ganske at dvæle ved Barmhjertigheden. Der fortælles om Apostelen Petrus, at han, da han en Dag gik op i Templet, traf en Halt, som bad ham om en Almisse. Men Petrus sagde til ham »Sølv og Guld haver jeg ikke, men det som jeg haver det giver jeg Dig: i Jesu Christi Nazaræi Navn staae op og gaa.« Og han greb ham ved den høire Haand og reiste ham op. Men strax blev hans Been og Ankler stærke, og han sprang op, stod, gik omkring. Hvo turde betvivle, at dette er en Barmhjertighedens Gjerning; og dog, det er jo et Mirakel. Men et Mirakel drager strax Opmærksomheden paa sig og derved for en Deel bort fra Barmhjertigheden, der aldrig bliver tydeligere end naar den slet Intet kan gjøre; thi saa er der jo slet Intet til Hinder for ganske bestemt og nøiagtigt at see, hvad Barmhjertighed er.

Evigheden forstaaer sig ene paa Barmhjertigheden; vil Du derfor lære at forstaae Dig paa Barmhjertighed, maa Du lære det af Evigheden. Men skal Du forstaae Dig paa det Evige, da maa der være stille omkring Dig, medens Du ganske samler Din Opmærksomhed paa Inderligheden. Ak, de hundrede Tusinde, de gjør Støi, de kunne idetmindste saa let komme til at gjøre Støi; Du bliver som fortunlet i Hovedet ved Tanken om at kunne give hundrede Tusinde lige saa let som Du giver fire Skilling; Dit Sind adspredes, Du kommer til at tænke paa det herlige Vilkaar efter en saadan Maalestok at kunne gjøre Godt. Men saa er jo det Evige forstyrret: at det herlige, det salige, det saligste Vilkaar er at øve Barmhjertighed. Og nu Magt og Vælde! Dette forstyrrer atter saa let Sindet, Du kommer til at studse over det Udvortes. Men naar Du studser, saa kan Du være vis paa, at det ikke er Barmhjertighed Du seer, thi den vækker ikke Studsen. Hvad er der vel at studse over, naar selv den Elendigste, og han netop bedst, kan øve Barmhjertighed! O, Barmhjertigheden, dersom Du i Sandhed seer den, vækker ikke Studsen, den rører Dig, den gjør, just fordi den er Inderlighed, det inderligste Indtryk paa Dig. Men naar er Inderlighed tydeligere, end naar der slet intet Udvortes er, eller naar det Udvortes ved Ringheden og Ubetydeligheden snarere er som en Modstand, og sandseligt forstaaet virkeligen er til Hinder for at see Inderligheden. Og naar dette er Tilfældet i Forhold til Barmhjertighed, saa have vi jo den Barmhjertighed, om hvilken her har været Talen, den Barmhjertighed, der er en Kjerlighedens Gjerning, selv om den Intet har at give og Intet formaaer at gjøre.